

Cultura

En la mort d'un referent intel·lectual

Bella terra, bella gent

L'activisme d'Albert Manent va ser incesant en múltiples camps: cultura, Església i política

JORDI AMAT
Barcelona

El 19 de novembre es va tributar el darrer homenatge a Albert Manent. Fou a la trobada anual del Grup Sant Jordi de Promoció i Defensa dels Drets Humans. Aprofitant la commemoració dels cinquanta anys de les declaracions de l'Abat Escarré a *Le Monde*, de les quals Manent fou peça essencial, aquest grup de catòlics catalanistes compromesos va aconseguir treure'l de casa per poder-lo ovacionar. Assegut, amb un fil de veu i murri com sempre, va repetir allò que havia dit tantes vegades: no li agradava posar-se *on the public eye*, com li havia ensenyat el seu pare, Marià Manent. Però durant més de mig segle, des de la segona meitat de la dècada dels quaranta, els seus ulls mai no van deixar d'animar amb atenció constant la societat catalana. Una societat que ell creia que seria més forta si fos més llegida, més conscient del seu

passat i espiritualment més plena. No ho proclamava. La seva vida fou la posada en pràctica, senzilla i diària, d'aquest programa. "Me muevo como independiente en todos los ambientes posibles y tengo una gran pasión por la política pragmática", va escriure a un polític exiliat a finals dels seixanta. És un autoretrat força exacte d'un modest burgès, generosíssim, de maneres pagesívoles, cantellut quan calia.

També és precisa la caracterització que Jaume Vicens Vives va fer a la dedicatòria de l'exemplar que tant estimava d'*Industrials i polítics*: "Gran forjador d'entusiasmes". Era així. Home de conviccions -fe, llengua, pàtria, democràcia-, no era gens purità a l'hora d'establir complicitats. Creia que l'essencial era bastir una xarxa -de persona a persona, per carta (amb Joan Coromines, amb Joan Fuster, amb J.V. Foix...), amb el telèfon, dialogant amb intel·lectuals castellans- per preservar una idea de la catalani-

tat oberta. La clau de volta era l'estima per la cultura.

Potser cap escena ho revela tant com les trobades de finals del 1954 a casa dels seus pares, a Sant Gervasi, quan estava allitat per culpa d'una infiltració pulmonar. Esperança en la fosca postguerra. Dia sí dia també l'anava a veure Max Cahner -a qui va cuidar amb l'estima d'un germà gran- i preparaven els materials -textos de Carles Riba, Jordi Rubió, Josep Trueta, Ferran Soldevila...- per poder imprimir a l'exili un número de la mítica *Revista de Catalunya*, revista que ha perviscut fins avui gràcies a ell.

Salvant la cultura, se salvava la

col·laborant en diccionaris enciclopèdics, també, és clar, a *Serra d'Or*- i dedicava tantes hores com podia a l'agitació primer a l'entorn de Pere Figuera o Josep Maria Ainaud i després com a fidel lloctinent de Josep Benet.

Alhora, gràcies al seu pare, Albert Manent freqüentava i feia conèixer als amics els poetes de la tradició noucentista mentre tractava amb regularitat figures de l'oposició -com Claudi Ametlla, de qui va ser secretari, el monàrquic Santiago Nadal, que el va convidar a escriure a *La Vanguardia*, o Dionisio Ridruejo, els llibres del qual conservava en una prestatgeria a part de la seva esplèndida biblioteca-. No m'estranya que Josep Pla digués que era l'home que havia pujat i baixat més escales de Catalunya. A ell, immune a la vanitat i vacunat contra la petulància, li agradava repetir-ho amb un somriure mofeta.

Pujant i baixant escales, escrivint i regalant llibres i anècdotes, presentant els uns als altres, va teixir la xarxa que permetia garantir la continuïtat. La xarxa de la conspiració permanent que potser va tenir el seu moment culminant amb la campanya de protesta "Volem bisbes catalans". La xarxa lligava les persones al país. I el relligament a la comunitat exigia un coneixement tan sòlid com fos possible del passat.

Des de principis de 1960 aquesta idea esdevingué motor del seu projecte intel·lectual. Quan el seus amics del nacionalisme progressista començaven a fer-se amb l'hegemonia, ell, amb el pragmatisme que el caracteritzava, posava els fonaments per un coneixement més complex de la història recent.

La pedra fundacional va ser *Josep Carner i el noucentisme* (amb qui es cartejava des dels primers cinquanta) i l'altre pilar *L'Església clandestina a Catalunya durant la Guerra Civil*, coescrit amb Josep Raventós. Però va ser el 1986 quan Manent, a *El molí de l'ombra*, va trobar la millor fórmula pel seu projecte: el

ALEX GARCIA

Muriel Casals ahir a la sortida de la capella ardent

MOTOR CULTURAL

Durant més de mig segle, els seus ulls mai no van deixar d'animar la societat catalana

COMPROMÈS

Home de conviccions -fe, llengua, pàtria, democràcia-, no era purità en les complicitats

nació. Actiu als nuclis de la resistència universitària -proper a Joan Triadú i amic d'Antoni Comas i Joaquim Molas, els seus dos primers poemaris van ser llegits pels *happy few* com l'adveniment del nou príncep-, Manent, més que per una carrera pròpia, va apostar per l'activisme en múltiples camps: cultura, Església i política. Es guanyava la vida al sector editorial -a Joventut,

Entregat a la cultura.
L'activista cultural i
escriptor, fotografiat
el març del 2012

retrat que li va permetre construir un gran retaule del seu temps. Aleshores Manent, ja fos des de la Conselleria de Cultura, el Departament de Presidència o el Centre d'Història dels governs Pujol -un amic de casa-, ja havia posat en marxa obres col·lectives capitals: el *Diccionari d'història eclesiàstica* i el *Diccionari dels catalans d'Amèrica* (que van tenir el seu annex amb el *Diccionari de pseudònims* escrit amb Josep Poca). Teòricament jubilat, va publi-

car un llibre preciós sobre els noms del llop i tres volums de memòries sobre la seva infantesa, els primers anys d'activisme i l'etapa de director general a la conselleria.

Quan em vaig casar va deixar a la bústia de casa dels meus pares un sobre amb dos poemaris: *Imitació del foc* de Rosselló-Pòrcel i *Bella terra, bella gent* de Carner. No va dir res. No sabia explicar-ho millor. La darrera vegada que va trucar va ser per comentar el

#tuitsdecultura

La RAE le ha echado imaginación a la definición de ñu: antlope propio del África del Sur, que parece un caballo pequeño con cabeza de toro.

@FernandoArambur
Fernando Aramburu Escritor

Desde el siglo XVIII rescatando a los bancos con dinero público, ya decía yo que me costaba ahorrar.

@Ensayoss
Ytixa Ureña Escritora

La vida es un camino, no un destino.
Life is a journey, not a destination.
La vida és un camí, no un destí.

@ferranadria
Ferran Adrià Cuiner

Apoya a @Indigestio para que podamos seguir escribiendo allí lo que nos da la gana.

@lalitx
Lucia Lijmaer Escritora

L'ÚLTIM ORIGINAL ENVIAT A 'LA VANGUARDIA'

Sobre papirs

■ Els antics per escriure empraven fulles tretes de la planta del papir. Sovint no hi donaven cap importància i per això s'han trobat textos de fa segles barrejats amb munts d'escombraries. No obstant això, la papirologia és una ciència que interpreta els textos papirologics. Un eminent papiroleg català fou el canonge Ramon Roca-Puig (1906-2000), el qual, a causa del seu exili durant la Guerra Civil, fou deixeble a Milà del papiroleg Aristide Calderini. Pacientment i sense parlar-ne gaire, Roca-Puig aplegà més de mil textos de papirs, la majoria procedents d'Egipte. Cal destacar-hi un fragment de l'Evangeli de sant Mateu (segle I), un tros de *La Iliada* (II), manual d'estenografia grega (IV), fragments de les *Catilinàries* de Ciceró (IV) i el mite d'Alcestis i sobretot l'Anàfora de Barcelona (IV), transcripció de la missa en grec. Cal recordar també fragments bíblics

Sovint s'han trobat textos de fa segles barrejats amb munts d'escombraries

en copte. Roca-Puig fou professor del seminari de Barcelona i escriví una gramàtica grega en diversos volums alhora que traduí al català sis volums de la Bíblia. L'any 2002 es començà la catalogació i l'estudi metòdic de la col·lecció Roca-Puig. Responsables del treball són la professora Sofia Torallas Tovar, del Consell Superior d'Investigacions Científiques, i el professor Klaas Worp, que han muntat un equip de científics. Fins ara s'han publicat tres volums de textos originals que formen part de la col·lecció Orientalia Montserratensia. I ha estat possible gràcies a la Fundació Reale d'Assegurances de Torí. Recentment del fons Roca-Puig en tenim una nova descoberta: un relat en llatí, fins ara desconegut, sobre els viatges de l'emperador Adrià a través del seu imperi, escrit en forma novel·lada. L'any 2009 és portà a terme la iniciativa de coordinar les tres col·leccions de papirs més importants d'Espanya: el fons Roca-Puig, cedit al monestir de Montserrat, el fons Palau-Ribes, de la Companyia de Jesús, i el de la Fundació Pastor de Madrid.

Albert Manent

Lluís Foix

El era allà per recollir la dada, la informació, el detall. Escoltava atentament, parlava baix tapant-se la boca discretament, no perdia el temps i se n'anava amb el mateix paper o llibre sota el braç. Lluís Permanyer va brodar ahir una estampa d'Albert Manent, ja fa gairebé mig segle, quan es presentava en caure el dia a la secció d'Internacional de la vella seu de Pelai d'aquest diari. Allà dins, dempeus, amb els germans Santiago i Carlos Nadal amagats sota una muntanya de llibres, papers i diaris.

Era difícil seguir Manent en aquells anys frenètics d'activisme cultural i polític. Era home de detalls, especialista en molts temes, tocant la tecla que convenia en cada cas, darrere de campanyes com la de "Volem bisbes catalans", l'entrevista de l'abat Escarré a *Le Monde* o la defensa de la llengua catalana.

Fill de Marià Manent, poeta a qui va escriure una esplèndida biografia, Albert va tenir una primera i gran preocupació que es concentrava en la recuperació de la llengua catalana. Pocs persones deuen haver dedicat tant d'esforç a aquest afany en l'últim mig segle.

Escrivia molt, dotzenes de llibres, milers d'articles, cartes al director amb nom propi o amb pseudònim, rèpliques a escriptors o personatges públics...

El dia que es publiquin les

Ll. FOIX, periodista i escriptor

Passió catalanista

cartes que va enviar en què criticava posicions de polítics, acadèmics i eclesiàstics es descobrirà l'abast del seu activisme sense treva. Actuava preventivament, abans que es produís un nomenament o s'aprovés una llei. I no en deixava passar ni una si la llengua o el país que ell tenia al cap sortien perjudicats. Treballava de forma infatigable, sempre amb molts fronts oberts, atalaiant l'horitzó i decidint les accions pertinents.

Guardo gairebé un centenar de còpies de cartes enviades a membres de la Reial Acadèmia, moltes a bisbes i arquebisbes catalans i espanyols -algunes a

Treballava sempre amb molts fronts oberts com un activista de la llengua i la cultura

Rouco Varela i a Guerra Campos-, a polítics i directors d'entitats culturals. Combatia el Memorial Democràtic del tripartit perquè entenia que no respectava tota la realitat del que va passar a la nostra terra en els dramàtics anys trenta. Era partidari de la veritat històrica. Ho va demostrar amb un excel·lent llibre sobre el que es va esdevenir a més de seixanta pobles del Camp de Tarragona on es recullen tots els excessos i crims, des del 1931 fins a final dels cinquanta, comesos pels uns i els altres. Va escriure ex-

haustivament sobre la nostra tragèdia civil aportant moltes dades sobre la persecució religiosa i també sobre els afusellaments del franquisme. Era un cristià de pedra picada, de fe i d'una extensa cultura eclesiàstica. Movia molts fils.

Les visites que amb certa freqüència jo efectuava al seu domicili del carrer República Argentina, ja en l'ocàs del seu temps, tenien el vigor de la seva joventut. Les tardes estaven sempre ocupades i havies de demanar hora que, naturalment, sempre era fixada amb la precisió d'un rellotger. Allà ens vam trobar l'última vegada juntament amb l'amic comú, Ramon Goicoechea, en una tertúlia sobre tot, tots i de tot arreu. També sobre el procés.

Treballava, però, més important encara, estimulava el treball d'altres. El seu penúltim llibre va ser una recollida de 7.500 pseudònims utilitzats a la premsa i a la literatura del país. Una obra gegantina de la mà de Josep Poca. Recorria Catalunya per fer un inventari dels vents que va arribar a imprimir en petits llibrets que són un tresor de la climatologia local. El seu últim llibre, *Sota els estels de ca l'Herbolari* és un relat de la seva infantesa a Viladrau durant la guerra. La seva obra política de més relleu es troba en els vuit anys que va treballar al Departament de Cultura amb quatre consellers. En va deixar un llibre escrit. És on l'activisme de Manent es mostra en estat pur, amb fermesa i amb flexibilitat. Amb passió catalanista sempre.●

Manent i Montserrat

Marc Taxonera

L'Albert Manent va ser un gran amic de Montserrat. Sempre es podia recórrer a ell en els moments difícils. La relació va començar arran de les festes de l'entronització de la Mare de Déu, el 1947, tot i ser molt jove, i va arribar de la mà d'en Josep Benet, l'altre gran personatge a qui hem d'agrair moltes coses.

Sempre va afavorir el contacte d'altra gent amb Montserrat: hi va fer pujar tots els personatges de certa importància que passaven per la ciutat de Barcelona, i que tenien una ideologia semblant a la seva. El seu paper va ser clau perquè veïés la llum la revista *Germinabit*, iniciada el 1949, i que el 1959 es va fusionar amb la revista dels

M. TAXONERA, monjo del monestir de Montserrat

treballadors de Montserrat, per donar lloc a la publicació homònima *Serra d'Or*: des del seu lloc de responsable de la secció de lletres de la revista i més endavant com a membre del consell de redacció -fins a la seva mort-.

Albert Manent sempre va de-

Sempre va defensar la posició del monestir, que coincidia amb la que sostenia ell mateix

defensar, també, la posició i els interessos del monestir, que coincidien amb els que sostenia ell mateix. El conegut episodi de les declaracions del pare abat Escarré al diari francès *Le Monde*, ara fa cinquanta anys, va ser, en bona part, obra d'ell ma-

teix -i en Josep Benet-. Com que també feia pujar periodistes a conèixer el monestir de Montserrat, un d'ells va ser José Antonio Novais, que va difondre un missatge que va fer la volta al món.

L'Albert Manent va ser, per sobre de tot, un defensor de Montserrat, on hi tenia un bon gruu d'amics, amb els quals es relacionava personalment, per carta i sobretot per mitjà del telèfon. I també va ser un defensor dels drets humans. Gràcies a ell em vaig relacionar amb un grup cristià de defensa dels drets humans a l'Església.

Ens ha deixat sense haver rebut la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya, que es mereixia de sobres. I en dues ocasions va rebutjar la Creu de Sant Jordi: la primera perquè havia estat un dels creadors d'aquesta distinció i la segona perquè tenia certs motius per fer-ho.●

monogràfic del *Cultura/s* sobre la Mancomunitat.

Demà amb els nens ens acostarem a Ca l'Herbolari, la masia de Viladrau on Jaume Bofill i Ferro va acollir la família Manent durant la guerra. Baixant cap al poble hauria d'ensenyar-los a resar el parenostre. Em va demanar que ho fes. Un més de massa deutes impagables.●

CONSULTEU TOTS ELS ARTICLES D'ALBERT MANENT A www.lavanguardia.com